

Wybrane problemy związane z kredytami frankowymi w świetle polskiego prawa podatkowego, orzecznictwa i interpretacji indywidualnych

Selected issues related to Swiss franc loans in the light of Polish tax law, case law and individual interpretations

JAN SOBUS*

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

 <https://orcid.org/0009-0007-3885-6575>

Streszczenie: Przedmiotem artykułu są podatkowe skutki po stronie kredytobiorcy związane z unieważnieniem umowy kredytu frankowego lub zawarciem ugody z bankiem. Celem pracy jest zidentyfikowanie kluczowych problemów podatkowych wynikających z tych zdarzeń oraz znalezienie akceptowanych prawnie sposobów ich rozwiązania, a także ocena zgodności stanowisk administracji skarbowej z zasadą pewności i sprawiedliwości prawa. Wykorzystując metodę dogmatyczno-prawną, autor analizuje przepisy, orzecznictwo i interpretacje podatkowe. Ustala, że kluczowe znaczenie ma rozporządzenie Ministra Finansów o zaniechaniu poboru podatku, jednak jego zastosowanie jest uwarunkowane i wymaga indywidualnej analizy. Autor podnosi problem konieczności odwrócenia ulg (odsetkowej i mieszkaniowej) przy zwrocie nadpłaconych kwot, wskazując na niekorzystną praktykę interpretacyjną, ale także na potencjalną szansę wygrania sporu z braku utrwalonego orzecznictwa. Postulaty *de lege ferenda* obejmują kompleksową, ustawową regulację kwestii frankowych oraz nowelizację ustawy o PIT, wprowadzającą zwolnienie z opodatkowania przychodu z umorzenia zobowiązań na skutek ugody dotyczącej umowy zawierającej klauzule abuzywne. Jako dalszy kierunek badań wskazano analizę skutków podatkowych po stronie banków.

Słowa kluczowe: kredyty frankowe, zaniechanie poboru podatku, ulga mieszkaniowa w podatku dochodowym od osób fizycznych, ulga odsetkowa w podatku dochodowym od osób fizycznych, PIT

Abstract: The article discusses the tax implications for the debtor arising from the annulment of a Swiss franc loan agreement or from entering into a settlement with the bank. The aim of the present study is to identify key tax problems arising from these events and to find legally acceptable ways of resolving them, as well as to assess the compliance of the tax administration's positions with the principle of legal certainty and fairness. Using the dogmatic-legal method, the author analysed regulations, case law, and tax interpretations. The author established that the regulation of the Polish Minister of Finance on suspending the collection of income tax is of key importance, but its application is conditional and requires individual analysis. The author highlights the need to reverse (interest and housing) relief when reimbursing overpayments, noting both unfavourable interpretative practice as well as the possibility of prevailing given the lack of settled case law. Postulates *de lege ferenda* include a comprehensive statutory regulation of Swiss franc loan issues and an amendment to the Personal Income Tax Act introducing an exemption

* e-mail: jansobus01@gmail.com

from taxation of income arising from the cancellation of obligations pursuant to a settlement of a dispute concerning a contract containing abusive clauses. The analysis of tax implications for banks has been indicated as an area of future research.

Keywords: Swiss franc loans, suspension of the collection of tax, housing relief in personal income tax, interest relief in personal income tax, PIT

Wprowadzenie

Zjawisko masowego zaciągania kredytów frankowych i perturbacje, które nastąpiły za przyczyną późniejszego wzrostu kursu franka szwajcarskiego to ważne wydarzenia ekonomiczno-prawne mające miejsce na początku XXI w. Cywilnoprawnym skutkiem abuzywności klauzul zawartych w umowach o kredyt frankowy poświęcono wiele miejsca w piśmiennictwie naukowym. Znacznie rzadziej poruszonym, a jednak nie mniej ważnym aspektem są publicznoprawne skutki unieważniania umów o kredyt frankowy lub też zawierania ugód na linii kredytobiorca–bank, a w szczególności skutki następujące na gruncie prawa podatkowego. Głównym celem artykułu jest identyfikacja i ocena skutków podatkowych unieważnień umów frankowych lub zawieranych ugód w tym przedmiocie, ze szczególnym uwzględnieniem: (1) kwestii ewentualnego powstania przychodu podatkowego, (2) wpływu na stosowane przez podatników ulgi podatkowe oraz (3) praktyki stosowania prawa podatkowego przez organy. Autor pragnie zidentyfikować obszary będące przedmiotem niejednolitej oceny w orzecznictwie i praktyce interpretacyjnej, a także takie, w odniesieniu do których nie sformułowano jeszcze ugruntowanego poglądu judykatury. W obszarach tych potencjalnie otwiera się bowiem droga do kwestionowania przez podatnika stanowisk organów skarbowych. Kluczowe pytania badawcze obejmują problematykę zgodności z postulatem pewności prawa instrumentów stosowanych przez ustawodawcę i fiskusa dla uregulowania podatkowych skutków abuzywności kredytów frankowych, jak też ocenę specjalnego podejścia do rozwiązania problematyki podatkowych skutków kredytów frankowych z punktu widzenia zasady sprawiedliwości. Ponadto istotne dla autora było sformułowanie sugestii zmian legislacyjnych, które mogłyby rozwiązać zidentyfikowane w toku analizy orzecznictwa i praktyki interpretacyjnej problemy. W przeprowadzonych badaniach skorzystano z instrumentów metodologicznych właściwych dla metody dogmatycznoprawnej. Bazę źródłową niniejszych rozważań stanowiły przepisy powszechnie obowiązujących źródeł prawa, orzecznictwo sądów administracyjnych i interpretacje indywidualne Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej (KIS). Zagadnienia będące przedmiotem analizy w ramach artykułu zostały wyselekcjonowane z uwagi na ich doniosłe znaczenie

praktyczne. Kwestia powstania przychodu podatkowego z tytułu unieważnienia umowy kredytu frankowego lub zawarcia ugody jest jednym z najważniejszych problemów, które musi rozwiązać każdy kredytobiorca frankowy. Odpowiedź na pytanie, czy przychód powstanie, a także czy będzie można w odniesieniu do niego skorzystać z instytucji umożliwiających niepowstanie zobowiązania podatkowego, ma bowiem bardzo ważny wpływ na wysokość realnego przyrostu środków pieniężnych po stronie podatnika. Ulgi – odsetkowa i mieszkaniowa w podatku dochodowym od osób fizycznych są natomiast instrumentami szeroko stosowanymi w rozliczeniach podatników, także tych, którzy zaciągnęli kredyt frankowy. Analiza podatkowych konsekwencji abuzywności kredytów frankowych na gruncie wskazanych ulg może więc pełnić funkcję informacyjną dla tej kategorii podatników, jak również dla praktyków zajmujących się umowami frankowymi. Na potrzeby artykułu pomocniczo, w szczególności w części zawierającej rys genezy i istoty „problemu frankowego”, odwołano się do dorobku literatury przedmiotu.

1. Kredyty frankowe i formułowane w stosunku do nich zarzuty

W pierwszym dziesięcioleciu XXI w. niezwykle popularne w naszym kraju było zawieranie przez kredytobiorców tzw. kredytów frankowych. Do końca roku 2007 zawartych zostało ok. 650 000 umów kredytowych w tym zakresie¹. Do szczególnej popularności kredytów frankowych przyczynił się początkowo niski kurs franka szwajcarskiego, a także fakt, że banki wymagały mniejszej zdolności kredytowej przy kredytach we frankach niż przy kredytach udzielanych w złotych. Co ciekawe, w przypadku kredytów frankowych kredytobiorcom było oferowane również niższe oprocentowanie². W następstwie kryzysu finansowego doszło jednak do gwałtownego wzrostu kursu franka szwajcarskiego. Dla przykładu, 31 lipca 2008 r. 1 frank szwajcarski można było nabyć za 1,97 złotych polskich, z kolei 7 lat później, tj. 31 lipca 2015 r., za 1 frank szwajcarski trzeba było zapłacić już 3,93 złotych polskich³. Tak znaczące wahania kursu walutowego miały niebagatelne znaczenie dla kredytobiorców, których zobowiązania z tytułu wieloletnich kredytów drastycznie wzrosły. Z czasem pojawiły się próby formułowania zarzutów względem umów frankowych przez kredytobiorców. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że mówiąc

¹ A. Jurkowska-Zeidler, *Pytania i problemy*, w: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa 2*, red. J. Zajadło, K. Zeidler, Warszawa 2021, s. 274.

² Ł. Węgrzynowski, *Wadliwość umowy kredytu frankowego*, *Przegląd Prawa Handlowego* 2021, nr 4, s. 41.

³ <https://www.money.pl/pieniadze/nbparch/srednie/?symbol=CHF> [dostęp: 22.06.2025 r.].

o kredycie frankowym, można mieć na myśli różne rodzaje kredytu. Kredyty te mogły być kredytami indeksowanymi lub kredytami denominowanymi. W kredycie indeksowanym wysokość kredytu wyrażona była w walucie polskiej, a następnie przeliczona na franki szwajcarskie. Z kolei w kredycie denominowanym kwota kredytu wyrażona była od razu we franku szwajcarskim. Co ciekawe, sama spłata obu rodzajów kredytów następowała zazwyczaj nie we franku szwajcarskim, a w walucie polskiej⁴. W doktrynie podnosi się, że kredyty te nie były zatem *stricto* kredytami walutowymi, lecz kredytami złotówkowymi, w których zostały zawarte klauzule waloryzacyjne oparte na kursie waluty obcej, tj. franka szwajcarskiego⁵. Problematyka kredytów frankowych jest zagadnieniem skomplikowanym i jej szczegółowe omówienie przekroczyłoby ramy niniejszego artykułu. W uproszczeniu można jednak stwierdzić, że główną podstawą, w oparciu o którą domagano się sądowego stwierdzenia nieważności umów dotyczących tego typu kredytów, była abuzywność klauzul indeksacyjnych lub denominacyjnych, które służyły do ustalenia wysokości rat kredytu. Za istotny z punktu widzenia kredytobiorców problem uznać należy kwestie tzw. spreadów walutowych stanowiących pozaodsetkowy, dodatkowy koszt kredytu frankowego. Zasady ich ustalania były często nieznane kredytobiorcy, który w żaden sposób nie miał na nie wpływu i nie mógł kontrolować ich wysokości. Sytuacja ta, jako krzywdząca dla konsumentów, została zauważona przez Komisję Nadzoru Finansowego oraz Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W roku 2011 do przepisów ustawy Prawo bankowe wprowadzone zostały regulacje, które zobowiązały banki do jasnego określania w umowie o kredyt sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego wyliczano kwotę kredytu, jego transz i rat, a także wysokość kwoty do spłaty⁶. Cały czas w obrocie pozostawały jednak umowy zawarte przed wprowadzeniem tej regulacji, co do których wysuwano zarzuty dotyczące abuzywności postanowień umownych.

Klauzule o charakterze abuzywnym to takie zapisy umowne, które są nieuczciwe wobec konsumenta i nie były z nim indywidualnie negocjowane. Do ochrony konsumenta jako słabszej strony stosunku prawnego, przed krzywdzącymi go postanowieniami umownymi zobowiązuje państwa członkowskie prawo Unii Europejskiej⁷. Szczegółową definicję klauzuli abuzywnej na gruncie polskiego porządku prawnego zawiera art. 385¹ K.c., zgodnie z którym postanowienia umowy zawieranej

⁴ L. Węgrzynowski, *Wadliwość umowy...*, s. 41.

⁵ R. Chybiński, *Kredyty frankowe – dura lex, sed lex?*, *Przegląd Prawa Publicznego* 2021, nr 7–8, s. 152.

⁶ E. Kowalewska, *Spłata kredytów denominowanych lub indeksowanych w walucie innej niż waluta polska*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2017, nr 5 (89), s. 485–489.

⁷ H. Cieplą, *Dochodzenie roszczeń z umów kredytów frankowych. Praktyka, orzecznictwo, pytania i odpowiedzi*, Warszawa 2021, s. 37.

z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przy czym nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny⁸. Już w tym miejscu można zauważyć pewną niedookreśloność tego przepisu i dużą uznaniowość na gruncie jego stosowania. O tym, co jest klauzulą abuzywną, nie można dowiedzieć się bowiem (poza pewnymi wyjątkami) wprost z przepisów prawa. Dla prawidłowego stosowania przepisów o klauzulach abuzywnych konieczne jest posiłkowanie się dorobkiem orzecznictwem, czy to TSUE, czy sądów polskich.

W tym miejscu autor pozwala sobie pozostawić na boku ukonstytuowane w orzecznictwie powody, które sprawiały, że klauzula zawarta w danej umowie kredytu frankowego mogła zostać uznana za abuzywną. Jako fakt należy jednak zaznaczyć, że po wydaniu wyroku TSUE w sprawie małżeństwa Dziubak polskie sądy masowo zaczęły stawać po stronie kredytobiorców i orzekać o abuzywności zawartych w umowach z nimi klauzul⁹. Co ciekawe, taka linia orzecznicza TSUE i sądów powszechnych, mimo że stała się obowiązująca, spotkała się również z głosami krytyki w doktrynie. Dla przykładu K. Koźmiński uważa, że umowy kredytowe zawierane były w innych warunkach społeczno-gospodarczych niż warunki, w których sądy i Trybunał Sprawiedliwości dokonywały oceny ich abuzywności. Tym samym, na gruncie obowiązujących obecnie i wypracowanych w orzecznictwie kryteriów abuzywności oceniane są umowy zawarte w innych realiach, w tym nawet te, które zawarto przed przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej¹⁰. Przeciwnie stanowisko reprezentuje natomiast E. Łętowska, zdaniem której za tak późne zajęcie przez sądy stanowiska korzystnego dla kredytobiorców odpowiada zjawisko lobbingu sądowo-prawniczego stosowanego przez banki. W jej ocenie wspomniane zjawisko uległo jeszcze większemu nasileniu po pojawieniu się prokonsumenckiej linii orzeczniczej TSUE i wyraża się ono m.in. poprzez manipulacyjne artykuły publicystyki prawnno-ekonomicznej czy wprowadzające w błąd na temat orzecznictwa TSUE dokumenty publikowane przez Związek Banków Polskich. E. Łętowska zarzuca również części środowiska prawniczego wpisanie się w dyskurs dotyczący kredytów frankowych poprzez promowanie określonych, korzystnych dla banków poglądów, w sposób stylizowany na przekaz obiektywny, neutralny i naukowy. Przyjęcie głoszonego stanowiska jako dominującego w dyskusji i orzecznictwie miało odnieść korzystny skutek dla interesów ekonomicznych owych przedstawicieli

⁸ Art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm. (dalej: K.c.).

⁹ Zob. wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, LEX nr 2723333.

¹⁰ K. Koźmiński, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach kredytów frankowych – uwagi krytyczne*, Europejski Przegląd Sądowy 2024, nr 4, s. 4–11.

środowiska prawniczego przede wszystkim poprzez sprzyjanie ich klientom, którymi były banki. Sytuacja ta została określona jako przykład znanej teorii prawa koncepcji jursysprudencji interesów¹¹. Na marginesie można zauważyć, że tego samego typu związek, tyle że w sytuacji odwrotnej, może nastąpić również wtedy, gdy dany prawnik reprezentuje klienta mającego interes w unieważnieniu kredytu frankowego lub też sam, posiadając kredyt frankowy, orzeka – jako sędzia – w sprawach frankowych innych kredytobiorców.

Inny ważny aspekt uznawania klauzul zawartych w umowach o kredyt frankowy za abuzywne poruszyli Z. Kuniewicz i Z. Ofiarski. Ich zdaniem nieakceptowalna z punktu widzenia zasad współżycia społecznego byłaby sytuacja, w której na skutek stwierdzenia abuzywności klauzuli kredytobiorca zwraca jedynie pożyczony kapitał bez jakiegokolwiek wynagrodzenia za korzystanie z kapitału (odsetek)¹². Pogląd ten ocenić należy jako słuszny, gdyż w rzeczywistości ekonomicznej wartość pieniądza w czasie podlega zmianie. Gdyby zatem kredytobiorca musiał zwrócić jedynie wartość kapitału, to korzystałby z niego przez lata obowiązywania umowy kredytowej *de facto* pod tytułem darmnym, mogąc w tym czasie – poprzez odpowiednią lokację pozyskanych środków – uzyskać przysporzenia z tytułu podjętej inwestycji, np. w postaci odsetek od lokaty. Dodatkowo warto w tym miejscu zaznaczyć, że problem frankowy nie jest jedynie polskim problemem, lecz dotyczy również innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. O ile jednak w Polsce rozwiązanie tego problemu następuje głównie przez orzecznictwo, o tyle w wielu państwach, np. Chorwacji czy na Węgrzech, zastosowano rozwiązania systemowe polegające na chociażby przymusowym przewalutowaniu kredytów frankowych na inną walutę. Ciekawe rozwiązanie zastosowano w Austrii, gdzie problem frankowy – podobnie jak w Polsce – rozwiązywany jest poprzez orzecznictwo, a nie ustawę systemową. Zgodnie z poglądem austriackiego Sądu Najwyższego, jeżeli w umowie o kredyt zostały zawarte abuzywne klauzule przeliczeniowe, to nie powinno powodować to nieważności całej umowy kredytowej, a jedynie nieważność umowy wymiany walut według klauzuli przeliczeniowej, która została uznana niejako za rodzaj umowy pobocznej w stosunku do głównej umowy kredytu frankowego. Sama umowa kredytu obowiązuje dalej i jest spłacana na zasadach ogólnych, we franku szwajcarskim, z pominięciem klauzul przeliczeniowych. Uzgodnione oprocentowanie kredytu

¹¹ E. Łętowska, *Co ujawnia dyskurs o kredytach frankowych, czyli o świadomym i nieświadomym uwikłaniu prawników*, Europejski Przegląd Sądowy 2020, nr 4, s. 4–14.

¹² Z. Kuniewicz, Z. Ofiarski, *Problem dopuszczalności przekształcenia kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej w kredyt w walucie polskiej z uwagi na abuzywność klauzuli walutowej (uwagi na tle relacji art. 69 PrBank do art. 385¹ § 2 KC)*, w: *Życie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe na tle orzecznictwa TSUE*, red. M. Romanowski, 2017 [wyd. el. Legalis].

zostaje wówczas zachowane, a zadaniem kredytobiorcy jest pozyskanie na rynku wymaganej kwoty we frankach szwajcarskich i uiszczenie jej tytułem spłaty kredytu¹³.

Z uwagi na występujące w orzecznictwie zjawisko unieważniania kredytów frankowych pojawiły się nowe problemy dla sektora bankowego. Wiele umów o kredyt frankowy zostało uznanych za nieważne. Uznanie umowy za nieważną powoduje stan, w którym strony umowy zobowiązane są zwrócić sobie wzajemnie to, co w wyniku tej umowy uzyskały. Tym samym bank musi zwrócić kredytobiorcy zapłacone przez niego odsetki, opłaty i spłaty kapitału, natomiast kredytobiorca musi zwrócić bankowi pożyczony kapitał. Co istotne, gdy nieważna jest tylko jedna z klauzul umownych, to konsument może następczo udzielić na nią zgody i tym samym przywrócić jej skuteczność z mocą wsteczną¹⁴. Sytuacja taka pozostawia więc kredytobiorcy wybór bardziej opłacalnego dla niego rozwiązania. Banki, widząc ryzyko unieważnienia umów o kredyty frankowe, podejmują również działania alternatywne, których celem jest niedopuszczenie do tak drastycznych konsekwencji. Zawierają one z kredytobiorcami ugody, w wyniku których wypłacają pewną kwotę tytułem zwrotu nadpłaconych środków kredytobiorcy, a często zobowiązują się również do zapłaty dodatkowych świadczeń lub dokonują przewalutowania zawartego uprzednio we frankach kredytu. Wszystkie te zdarzenia mogą rodzić określone konsekwencje podatkowe, których przedstawienie będzie przedmiotem dalszej części artykułu.

2. Konsekwencje dla opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych

Jeżeli umowa kredytu frankowego została unieważniona przez sąd, to sytuacja ta nie powoduje powstania przychodu po stronie kredytobiorcy. Organy podatkowe uznają, że zwrot świadczenia nienależnego nie jest przysporzeniem w sensie ekonomicznym, a tym samym nie stanowi przychodu w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych¹⁵. Jak wspomniano jednak wcześniej, bardzo popularną formą rozwiązania sporu na linii kredytobiorca–bank jest ugoda, w której pozostałe zobowiązanie kredytowe zostaje w całości lub w części umorzone. Takie umorze-

¹³ T. Spyra, *Orzecznictwo austriackiego Sądu Najwyższego (OGH) w sprawach kredytów frankowych*, Monitor Prawa Bankowego 2024, nr 9, s. 54–63.

¹⁴ Uchwała SN z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56.

¹⁵ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 14 kwietnia 2025 r., nr 0115-KDIT1.4011.84.2025.2. ASZl [baza danych EUREKA]; interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 26 maja 2025 r., nr 0113-KDIPT2-2.4011.362.2025.2.MK [baza danych EUREKA].

nie kredytu będzie już stanowiło dla podatnika przychód zaliczany do przychodów z tzw. innych źródeł. Chociaż w katalogu przychodów z innych źródeł w art. 20 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie zostają wprost wymienione przychody z umorzenia kredytu, to katalog ten ma charakter otwarty i obejmuje także „inne nieodpłatne świadczenia”¹⁶. Oznacza to, że interpretować należy go możliwie szeroko i wszystko to, co stanowi przysporzenie podatnika, a nie jest wyłączone spod zakresu przedmiotowego ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych ani zakwalifikowane do innego źródła przychodów, powinno zostać zakwalifikowane właśnie do przychodów z innych źródeł¹⁷. Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego od wielu lat stoi na stanowisku, że umorzenie zarówno kapitału kredytu, jak i odsetek od tego kredytu powoduje powstanie po stronie kredytobiorcy będącego osobą fizyczną przychodu opodatkowanego podatkiem PIT¹⁸. Takie podejście rodziło poważny problem, który powodował, że w przypadku unieważnienia umowy kredytu frankowego kredytobiorca nie musiał wykazywać przychodu do opodatkowania w PIT, natomiast w przypadku umorzenia kredytu na mocy ugody z bankiem musiał już przychód wykazać i opodatkować go według skali podatkowej. Mogło to być naprawdę poważnym obciążeniem finansowym dla podatnika, szczególnie w sytuacji, gdy jego łączne dochody przekroczyłyby granicę drugiego progu podatkowego. Minister Finansów dostrzegając ten problem, wydał rozporządzenie, na mocy którego zaniechano poboru podatku dochodowego od niektórych dochodów związanych z kredytem hipotecznym udzielonym na cele mieszkaniowe. Zaniechanie poboru podatku ma charakter tymczasowy, tj. obejmuje przychody uzyskane w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r.¹⁹ Warto pamiętać o tym, że nie można tego rozporządzenia odnosić niejako automatycznie do wszelkiego rodzaju kredytów frankowych, które w drodze ugód z bankiem zostały umorzone. Rozporządzenie przewiduje pewne restrykcyjne warunki, które muszą być spełnione przez kredytobiorcę, aby mógł on skorzystać z zaniechania poboru podatku. Jeżeli w danej sytuacji warunki te nie są spełnione, to kredytobiorca musi zapłacić podatek dochodowy z tytułu umorzenia zobowiązania. W doktrynie podnosi się, że z uwagi na wyjątkowy charakter instytucji zaniechania poboru podatku warunki muszą być interpretowane w sposób ścisły. Nie jest więc dopuszczalne stosowanie wykładni rozszerzającej w celu zwiększenia zakresu

¹⁶ Art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz. U. z 2025 r. poz. 163 z późn. zm.

¹⁷ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2015, s. 379.

¹⁸ Wyrok NSA z dnia 14 lutego 2013 r., II FSK 1269/11 [baza danych CBOSA].

¹⁹ § 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r. w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od niektórych dochodów (przychodów) związanych z kredytem hipotecznym udzielonym na cele mieszkaniowe, Dz. U. z 2024 r. poz. 102 z późn. zm.

stanów faktycznych objętych zaniechaniem poboru podatku w sposób wykraczający poza literalne brzmienie przepisu²⁰. W pierwszej kolejności umorzony kredyt musi być kredytem mieszkaniowym. Kredyt mieszkaniowy rozporządzenie definiuje przez pryzmat określonych kryteriów:

- 1) musiał zostać udzielony przed 15 stycznia 2015 r. przez podmiot podlegający państwowemu nadzorowi finansowemu i uprawniony do udzielania kredytów – warunek ten oprócz ustanowienia granic czasowych wyklucza z możliwości skorzystania z zaniechania poboru podatku kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyt w różnego rodzaju parabankach i innych nieautoryzowanych instytucjach,
- 2) powinien być zabezpieczony w formie hipoteki ustanowionej na nieruchomościach lub określonych związanych z nimi prawach – tym samym ze zwolnienia nie skorzystają kredytobiorcy, którzy zabezpieczyli się w innej formie,
- 3) zaciągnięto go na sfinansowanie określonych wydatków, tzw. wydatków mieszkaniowych – katalog tych wydatków zawarty jest w art. 21 ust. 25 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych²¹.

Na kanwie samej tej definicji powstało szereg istotnych zagadnień praktycznych. Przedmiotem orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego była chociażby kwestia, czy z zaniechania poboru podatku może skorzystać kredytobiorca, który zaciągnął kredyt, w którego umowie nie wskazał wprost, że zostaje on zaciągnięty na sfinansowanie wydatków mieszkaniowych, jednak faktycznie wydatkował go na takie cele i jest w stanie to udowodnić. NSA stwierdził, że w takiej sytuacji zaniechanie poboru podatku nie przysługuje, a cele mieszkaniowe powinny być wprost wskazane w umowie kredytu²². Inną ciekawą sprawą było zagadnienie pożyczek hipotecznych. Podatnicy próbowali bowiem argumentować, że nie tylko kredyt, ale również pożyczka udzielona na potrzeby mieszkaniowe może korzystać z zaniechania poboru podatku²³. Teza ta jednak nie znalazła potwierdzenia w orzecznictwie sądów administracyjnych. Zdaniem NSA nie można uznawać pojęcia „pożyczki mieszkaniowej” za element wchodzący w zbiór desygnatów pojęcia „kredytu mieszkaniowego”, gdyż nie sposób wywieść tego z treści rozporządzenia²⁴. Wskazana linia orzecnicza spowodowała interwencję ustawodawcy, który w grudniu 2024 r. dokonał nowelizacji rozporządzenia, wprowadzając do niego § 3 ust. 2, zgodnie z którym za kredyt miesz-

²⁰ Zob. G. Keler, *Konsekwencje podatkowe umorzenia wierzytelności z tytułu kredytu zaciągniętego przez osobę fizyczną na własne cele mieszkaniowe*, Monitor Prawa Bankowego 2022, nr 9, s. 95–104.

²¹ § 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r.

²² Wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2024 r., II FSK 284/24 [baza danych CBOSA].

²³ Umowa kredytu i umowa pożyczki stanowią na gruncie regulacji polskiego prawa cywilnego odrębne umowy różniące się swoimi *essentialia negotii*.

²⁴ Wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2024 r., II FSK 121/24 [baza danych CBOSA].

kaniowy uznaje się także pożyczkę mieszkaniową, jeżeli spełnia wskazane w rozporządzeniu i omówione wcześniej warunki, przy czym zaniechanie poboru podatku w stosunku do pożyczek mieszkaniowych ma zastosowanie jedynie do przychodów powstałych w okresie od 1 stycznia 2025 r. do 31 grudnia 2026 r.²⁵ Pojawić się może również pytanie, co w sytuacji, gdy z kredytu sfinansowano zarówno wydatki na cele mieszkaniowe, jak i wydatki na inne cele. Dla przykładu, w jednej z interpretacji indywidualnych Dyrektor KIS uznał, że za cele mieszkaniowe nie można uznać wydatków na położenie kostki brukowej i utwardzenie podjazdu, a także remont części ogrodzenia²⁶. Wówczas kwotę umorzenia należy podzielić proporcjonalnie według wysokości sfinansowanych z kredytu wydatków przeznaczonych na cele mieszkaniowe i wydatków na cele inne niż cele mieszkaniowe. Do kwoty przypadającej na wydatki przeznaczone na cele mieszkaniowe można będzie zastosować zaniechanie poboru podatku, natomiast z tytułu umorzenia pozostałej części kredytu trzeba będzie zapłacić podatek dochodowy²⁷. Budzącą pewne wątpliwości w praktyce może być również sytuacja, gdy stroną umowy o kredyt hipoteczny była osoba, której nie przysługiwało prawo własności do nieruchomości, której dotyczyły wydatki mieszkaniowe. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której małżonkowie posiadający ustrój rozdzielności majątkowej zaciągają wspólnie kredyt hipoteczny na zakup nieruchomości, która będzie wchodziła w skład majątku osobistego jednego z nich. Jeżeli w następstwie ugody z bankiem ich kredyt zostanie umorzony, to czy mają oni oboje prawo do skorzystania z zaniechania poboru podatku PIT? W interpretacji wydanej w dość podobnym, choć niedotyczącym małżonków, tylko matki i córki, stanie faktycznym Dyrektor KIS stwierdził, że pojęcie „własnych potrzeb mieszkaniowych” wiąże się nierozdzielnie z prawem własności i tym samym osoba niebędąca właścicielem nieruchomości nie może skorzystać z zaniechania poboru podatku od przychodu z umorzenia przeznaczonego na wydatki związane z tą nieruchomością kredytu, którego jest stroną, nawet jeżeli w danej nieruchomości zamieszkuje²⁸. Jest to podejście dość restrykcyjne i warto, aby podatnik był go świadomy. Chociaż nie istnieje szeroki dorobek interpretacyjny odnoszący się właśnie do tego zagadnienia, to jednak mając na uwadze orzecznictwo dotyczące art. 21 ust. 25 pkt 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wydawane na potrzeby skorzystania z tzw. ulgi mieszkaniowej i wykluczające skorzystanie z niej, gdy środki

²⁵ § 4a rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r.

²⁶ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 12 sierpnia 2024 r., nr 0112-KDIL2-1.4011.536.2024.2.MKA [baza danych EUREKA].

²⁷ § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r.

²⁸ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 7 kwietnia 2022 r., nr 0115-KDIT2.4011.904.2021.2.RS [baza danych EUREKA].

uzyskane ze sprzedaży nieruchomości wydawane są na nieruchomość wchodzącą w skład majątku osobistego małżonka, w której sprzedający nieruchomość będzie zamieszkiwał, należy przypuszczać, iż możliwość uzyskania pozytywnej interpretacji w zakresie zaniechania poboru podatku od umorzenia części kredytu hipotecznego przypadającej na małżonka niebędącego właścicielem nieruchomości jest znikoma²⁹.

Ustalenie, że dany kredyt frankowy był „kredytem mieszkaniowym” w rozumieniu rozporządzenia, nie jest jeszcze warunkiem wystarczającym do zaniechania poboru podatku z tytułu umorzenia takiego kredytu. Rozporządzenie przewiduje bowiem dodatkowe wymogi, aby:

- 1) kredyt mieszkaniowy zaciągnięto wyłącznie na realizację jednej inwestycji mieszkaniowej, a w sytuacji, gdy dany podatnik zaciągnął więcej niż jeden kredyt, to wszystkie te kredyty zostały zaciągnięte na realizację jednej inwestycji,
- 2) dana osoba fizyczna nie korzystała już wcześniej z zaniechania poboru podatku od przychodu z tytułu umorzenia kredytu związanego z realizacją innej inwestycji mieszkaniowej³⁰.

Wydaje się więc, że ustawodawca chciał, aby z dobrodziejstwa braku konieczności zapłaty podatku korzystały osoby, które zaciągały kredyt rzeczywiście po to, aby zrealizować potrzeby mieszkaniowe, a nie wykorzystały go jako formę finansowania inwestycji w wiele nieruchomości.

W sytuacji podpisania ugody pomiędzy bankiem a kredytobiorcą może dojść nie tylko do umorzenia zobowiązania kredytowego, lecz także do wypłaty przez bank jakiejś kwoty na rzecz kredytobiorcy. Powstaje wówczas pytanie, czy uzyskane w ten sposób pieniądze podlegają po stronie kredytobiorcy opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Dyrektor KIS zajmuje stanowisko, iż jeżeli wypłacona w wyniku ugody kwota mieści się w kwocie, która uprzednio została wpłacona przez kredytobiorcę na rzecz banku tytułem zobowiązania kredytowego, to pieniądze uzyskane w wyniku ugody stanowią zwrot nienależnie pobranych środków kredytobiorcy i tym samym nie są one przychodem podlegającym opodatkowaniu PIT³¹. Ponadto jeżeli bank i kredytobiorca zawarli ugodę sądową, w której bank zobowiązał się do zwrotu na rzecz kredytobiorcy kosztów postępowania sądowego, wraz z kosztami zastępstwa procesowego, to z tytułu tego zwrotu nie powstaje u kredytobiorcy opodatkowany przychód. W ocenie organów skarbowych nie można mówić tutaj

²⁹ Zob. wyrok NSA z dnia 25 października 2023 r., II FSK 825/23 [baza danych CBOSA]; wyrok NSA z dnia 19 marca 2025 r., II FSK 1606/24 [baza danych CBOSA].

³⁰ § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r.

³¹ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 7 maja 2025 r., nr 0115-KDST2-2.4011.126.2025.2.KK [baza danych EUREKA]; interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 29 kwietnia 2025 r., nr 0115-KDST2-2.4011.126.2025.2.KK [baza danych EUREKA].

o jakimkolwiek przysporzeniu majątkowym po jego stronie, a jedynie o pokryciu poniesionych wcześniej wydatków³². W praktyce występują sytuacje, w których bank wypłaca określoną kwotę z tytułu ugody wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Powstaje wówczas wątpliwość, czy otrzymane odsetki za opóźnienie stanowią przychód kredytobiorcy. Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych zwolnione z PIT są odsetki z tytułu nieterminowej wypłaty należności niepodlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym, wolnych od podatku dochodowego lub takich, co do których zaniechano poboru podatku na podstawie właściwych przepisów Ordynacji podatkowej³³. Skoro więc sama kwota należna kredytobiorcy od banku nie podlegała opodatkowaniu PIT (a nie podlegała, jeśli mieściła się w granicach uprzednio wpłaconych przez kredytobiorcę na rzecz banku kwot), to odsetki od jej nieterminowej wypłaty będą przychodem wolnym od podatku dochodowego. Taką wykładnię potwierdził Dyrektor KIS w wydanej przez siebie interpretacji indywidualnej³⁴.

Innym częstym przypadkiem jest sytuacja, w której w drodze ugody następuje przewalutowanie kredytu frankowego na kredyt złotówkowy lub wyrażony w innej walucie. Taka sytuacja może być korzystna dla kredytobiorcy i przynieść mu w przyszłości realne przysporzenie w sensie ekonomicznym, jeżeli kurs franka będzie się umacniał, a kurs waluty, na którą dokonano przewalutowania, słabł. Pojawia się tutaj pytanie, czy z tytułu przewalutowania powstanie po stronie kredytobiorcy przychód podlegający opodatkowaniu PIT, a jeżeli tak, to w jaki sposób określić wysokość tego przychodu. Organy podatkowe zajmują jednak w tej kwestii stanowisko korzystne dla podatników. Z interpretacji indywidualnych wynika, że zdaniem Dyrektora KIS przewalutowanie nie stanowi żadnej formy transferu środków pieniężnych, a jedynie techniczną operację zamiany zobowiązania pieniężnego wyrażonego w jednej walucie na zobowiązanie pieniężne wyrażone w innej walucie. Skoro zatem żadne zobowiązanie nie jest w wyniku tej operacji regulowane, a czynność ma wyłącznie charakter techniczny, to z tytułu przewalutowania kredytu nie powstaje w ogóle po stronie kredytobiorcy przychód podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych³⁵.

³² Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 10 kwietnia 2025 r., nr 0115-KDIT1.4011.122.2025.2 [baza danych EUREKA].

³³ art. 21 ust. 1 pkt 95b ustawy podatku dochodowym od osób fizycznych.

³⁴ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 19 marca 2024 r., nr 0115-KDIT2.4011.19.2024.2.ŁS [baza danych EUREKA].

³⁵ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 29 listopada 2024 r., nr 0112-KDIL2-1.4011.850.2024.1.MKA [baza danych EUREKA]; interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 14 marca 2025 r., nr 0112-KDIL2-1.4011.913.2024.2.AK [baza danych EUREKA].

Podsumowując tę część rozważań, stwierdzić należy, że ustawodawca i praktyka interpretacyjna fiskusa przyjęły dość korzystne stanowisko dla kredytobiorców, dając im różne szanse uniknięcia konieczności zapłaty podatku dochodowego w przypadku unieważnienia zawartych przez nich wcześniej umów kredytów frankowych lub zawierania ugód w tym przedmiocie. Autor zdecydowanie negatywnie ocenia uregulowanie skutków podatkowych ugód zawieranych pomiędzy bankami a kredytobiorcami poprzez rozporządzenie o zaniechaniu poboru podatku. Zaniechanie poboru podatku powinno być bowiem zdarzeniem wyjątkowym i zasadniczo nie powinno zastępować ustawy regulującej kwestie zobowiązania podatkowego. Warto również zwrócić uwagę na brak pewności prawnej związanej z wydaniem wskazanego rozporządzenia. Zaniechanie poboru podatku ma charakter czasowy i obowiązuje wyłącznie do końca roku 2026. Niemniej obszar kredytów frankowych pozostawał będzie jeszcze przez wiele lat osią sporów na linii banki–kredytobiorcy i jest niemal pewne, że ugody w tym zakresie będą zawierane również po roku 2026. Nie wiadomo natomiast, czy zaistnieje wola polityczna do przedłużenia czasu obowiązywania rozporządzenia o zaniechaniu poboru podatku. Uregulowanie tej kwestii wprost w ustawie, na podstawie przepisu bezwzględnie obowiązującego i nieograniczonego czasowo, pozwoliłoby kredytobiorcom nawet w przypadku ewentualnych zmian politycznych i legislacyjnych powoływać się na zasadę ochrony praw nabytych w celu zabezpieczenia swojego interesu. Należy zaznaczyć, że beneficjenci zaniechania poboru podatku muszą być również szczególnie wyczuleni na specyficzne warunki zaniechania poboru opodatkowania i sposób ich rozumienia wynikający z interpretacji Dyrektora KIS. W sytuacjach wątpliwych warto wystąpić o własną interpretację indywidualną, która stanowi zabezpieczenie dla podatnika³⁶.

3. Umorzenie kredytu frankowego a ulgi podatkowe

Umorzenie kredytu frankowego i uzyskanie zwrotu wcześniej wpłaconych kwot przez kredytobiorcę może przynieść poważne i niekorzystne dla niego skutki na gruncie dwóch ulg podatkowych przewidzianych przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. ulgi odsetkowej i ulgi mieszkaniowej.

³⁶ Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że w związku z zawarciem ugody zdarza się, że same banki wymagają od kredytobiorców zabezpieczenia się poprzez uzyskanie interpretacji indywidualnej.

Ulga odsetkowa była rozwiązaniem obowiązującym w polskim systemie opodatkowania dochodów osób fizycznych w okresie od 1 stycznia 2002 r. do 31 grudnia 2006 r. na podstawie nieobowiązującego już art. 26b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jej istota sprowadzała się do możliwości odliczenia przez podatnika od podstawy opodatkowania w PIT odsetek od kredytu zaciągniętego w związku z prowadzeniem przez tego podatnika inwestycji mieszkaniowej. Odsetki te mogły zostać odliczone wyłącznie do pewnego, określonego przepisami limitu. Mimo że z dniem 1 stycznia 2007 r. ulga odsetkowa została zlikwidowana i nowi podatnicy nie mogli już z niej korzystać, to do 31 grudnia 2027 r. dotychczas korzystający z ulgi kredytobiorcy mogą nadal odliczać od podstawy opodatkowania w PIT zapłacone odsetki od kredytu mieszkaniowego na zasadzie praw nabytych³⁷. Było to rozwiązanie bardzo korzystne dla podatników i wielu tzw. frankowiczów na bieżąco przez wiele lat korzystało z możliwości odliczania zapłaconych odsetek od podstawy opodatkowania. Problem pojawił się jednak wówczas, gdy na mocy ugód zawieranych z bankami banki zwracały kredytobiorcom część uiszczonych przez nich opłat kredytowych, w tym odsetek, które zostały przez podatników odliczone od podstawy opodatkowania. Środki takie mogły zostać zwrócone podatnikowi także w związku z unieważnieniem umowy kredytu przez sąd. Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, jeżeli podatnik dokonał odliczeń od podstawy opodatkowania, a następnie otrzymał zwrot odliczonej kwoty, to w zeznaniu podatkowym składanym za rok podatkowy, w którym otrzymał ten zwrot, musi doliczyć uprzednio odliczone kwoty do podstawy opodatkowania³⁸. Skoro więc odsetki zostały podatnikowi zwrócone, to powinien on doliczyć je do podstawy opodatkowania w roku, w którym uzyskał zwrot. Stanowisko organów podatkowych w tej kwestii jest bardzo restrykcyjne i zobowiązuje podatnika do doliczenia do podstawy opodatkowania odsetek odliczonych za cały okres korzystania z ulgi, w tym za te lata podatkowe, które uległy już przedawnieniu³⁹. O ile z literalnego brzmienia przepisu nie sposób wywieść, aby obowiązek doliczenia do podstawy opodatkowania odsetek, które zostały od niej odliczone w latach, za które zobowiązanie podatkowe uległo już przedawnieniu, nie istniał, o tyle, zdaniem autora, sprzeciwiają się mu względy celowościowe i systemowe, takie jak sama istota instytucji przedawnienia i postulat pewności prawa. Budzić zastrzeżenia musi bowiem zmuszanie podatnika do zapłaty podatku od kwot odliczonych niekiedy nawet 20 lat temu. Podatnicy muszą być

³⁷ J. Marciniuk, *Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz*, wyd. 18, Warszawa 2017, art. 26b.

³⁸ Art. 45 ust. 3b ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

³⁹ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 3 stycznia 2025 r., nr 0115-KDIT1.4011.719.2024.1. MK [baza danych EUREKA]; interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 27 lutego 2025 r., nr 0114-KDIP3-2.4011.1025.2024.2.BM [baza danych EUREKA].

jednak świadomi niekorzystnego stanowiska organów podatkowych i zdawać sobie sprawę, że zobowiązanie podatkowe może drastycznie wzrosnąć. Póki co niekorzystny dla kredytobiorców pogląd istnieje wyłącznie w praktyce interpretacyjnej organów skarbowych i na moment powstawania niniejszego artykułu nie ukazały się jeszcze orzeczenia sądów administracyjnych aprobujących stanowisko fiskusa. Osobom, które skorzystały z ulgi odsetkowej, a następnie otrzymały zwrot zapłaconych odsetek, należy rekomendować prowadzenie regularnych kwerend orzecznictwa w tym zakresie, gdyż wyrażone w przyszłych wyrokach poglądy mogą mieć wpływ na dokonane przez nich rozliczenia. Jeżeli w orzecznictwie wykrystalizuje się stanowisko korzystne dla podatników, to ci z nich, którzy rozliczyli się zgodnie z poglądem przyjętym przez Dyrektora KIS, powinni złożyć stosowny wniosek nadpłatowy, uzasadnić go, powołując się na orzecznictwo, a w razie konieczności konsekwentnie bronić swojego stanowiska na drodze sądowej. Kwestia ta powinna być zatem przedmiotem wzmożonego monitorowania przez osoby, które skorzystały z ulgi odsetkowej, a następnie otrzymały zwrot zapłaconych odsetek. Niektórzy autorzy prac poświęconych temu tematowi wskazują jednak, że zwrotu ulgi odsetkowej w przypadku ugody z bankiem można uniknąć poprzez odpowiednie ukształtowanie treści ugody, tak aby jasno określić, że bank nie zwraca kredytobiorcy zapłaconych odsetek, a jedynie zapłacony kapitał i umarza przyszłe odsetki lub kapitał⁴⁰. Jest to na pewno rozwiązanie ciekawe, jednak zdaniem autora przy jego zastosowaniu w konkretnej sprawie warto rozważyć, czy organy podatkowe nie będą miały podstaw do wysunięcia zarzutu nadużycia prawa podatkowego na podstawie przepisów o klauzuli ogólnej przeciwko unikaniu opodatkowania. Głównym celem takiego sformułowania zapisów umownych byłoby bowiem uzyskanie korzyści podatkowej, natomiast sam sposób podziału zwracanych kwot, jako trudny do uzasadnienia z racjonalnych względów ekonomicznych, spełnia przesłankę sztuczności, będącą jednym z warunków zastosowania klauzuli.

Jeżeli natomiast chodzi o ulgę mieszkaniową, to jest ona rozwiązaniem, które w dalszym ciągu występuje w polskim systemie prawnym. Co do zasady, odpłatne zbycie nieruchomości, do którego dochodzi przed upływem 5 lat od końca roku kalendarzowego, w którym podatnik nieruchomość nabył i które nie następuje w wykonywaniu działalności gospodarczej, powoduje powstanie przychodu podlegającego opodatkowaniu podatkiem PIT⁴¹. Przewidziana w art. 21 ust. 1 pkt 131 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych ulga mieszkaniowa pozwala

⁴⁰ M. Pogroszewska, R. Krupa-Dąbrowska, *Frankowiczom grozi wysoki podatek za zwrócone odsetki*, <https://www.prawo.pl/podatki/czy-przy-zwrocie-odsetek-od-kredytu-frankowego-trzeba-zwracac-ulge-odsetkowa,529957.html> [dostęp: 24.06.2025 r.].

⁴¹ Art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

jednakże na zwolnienie dochodu z odpłatnego zbycia nieruchomości z opodatkowania. Dochód ten zwolniony z PIT jest wyłącznie w takim stosunku, w jakim środki uzyskane ze sprzedaży i wykorzystane do sfinansowania wydatków na własne cele mieszkaniowe w określonym w ustawie terminie pozostają do całkowitej kwoty przychodu z odpłatnego zbycia nieruchomości⁴². Ustawodawca określił szczegółowy katalog wydatków, które uważane są za wydatki na własne cele mieszkaniowe i uprawniają podatnika do skorzystania z ulgi. Zalicza się do nich m.in. wydatki na spłatę zaciągniętego w przeszłości przez podatnika kredytu na cele mieszkaniowe oraz odsetek od tego kredytu⁴³. Tak więc możliwa była sytuacja, w której frankowicz po zaciągnięciu kredytu sprzedał nieruchomość, a środki z jej zbycia przeznaczył na spłatę zaciągniętego wcześniej kredytu, unikając równocześnie obowiązku zapłaty podatku z tytułu zbycia nieruchomości, a następnie *post factum* umowa kredytu została unieważniona lub też jakieś środki zwrócono kredytobiorcy na mocy ugody. Pojawia się tutaj istotne pytanie o wpływ tego zdarzenia na zastosowane uprzednio zwolnienie z opodatkowania na mocy ulgi mieszkaniowej. W praktyce interpretacyjnej Dyrektora KIS rozważana była sytuacja małżeństwa, które dochód ze sprzedaży nieruchomości przeznaczyło na spłatę kredytu hipotecznego we frankach szwajcarskich, a następnie – po upływie 3 lat – umowa kredytu została unieważniona. Organ interpretacyjny stanął na stanowisku, że skoro ustalono nieważność umowy, to należy ją traktować tak, jakby nigdy nie została zawarta. Tym samym wydatków na spłatę kredytu wynikającego z takiej umowy nie można traktować jako wydatków na własne cele mieszkaniowe w rozumieniu przepisów o uldze mieszkaniowej⁴⁴. Stanowisko to jest niekorzystne dla podatników i wymaga ponownego przeliczenia proporcji, aby ustalić dochód z odpłatnego zbycia nieruchomości podlegający zwolnieniu. Mogą pojawić się tu kolejne istotne pytania praktyczne, które dotychczas nie zostały rozwiązane w praktyce interpretacyjnej. Po pierwsze, czy w sytuacji np. konieczności skorygowania proporcji zwolnienia z tytułu ulgi mieszkaniowej po 3 latach podatek od dochodu, który niejako przestał być zwolniony, powinien być zapłacony z odsetkami liczonymi od momentu uzyskania przychodu. Po drugie, czy w sytuacji gdy unieważnienie kredytu nastąpiło już po przedawnieniu zobowiązania podatkowego za okres, w którym dochód z odpłatnego zbycia nieruchomości zwolniono od podatku na mocy ulgi mieszkaniowej, należy ponownie ustalać proporcję i zapłacić podatek. Odpowiedź na to drugie pytanie w ocenie autora powinna być negatywna. Jeżeli bowiem dane zobowiązanie podatkowe wygasło

⁴² Art. 21 ust. 1 pkt 131 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

⁴³ Art. 21 ust. 25 pkt 2 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

⁴⁴ Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z dnia 30 grudnia 2024 r., nr 0113-KDIPT2-2.4011.754. 2024.2.AKU [baza danych EUREKA].

na skutek przedawnienia, to nie jest możliwe, aby następczo podnosić, że było ono ustalone nieprawidłowo i wymagać od podatnika jego zapłaty. Godziłoby to w postulat pewności prawa, którego urzeczywistnieniu instytucja przedawnienia zobowiązania podatkowego ma służyć. W orzecznictwie NSA podkreśla się, że przedawnienie powoduje definitywne zakończenie stosunku podatkowego⁴⁵. Biorąc jednak pod uwagę, że w przypadku ulgi odsetkowej fiskus sięga także do okresów przedawnionych, nie można ze stuprocentową pewnością stwierdzić jakie będzie stanowisko organów podatkowych. Warto jednocześnie śledzić orzecznictwo sądów administracyjnych, które na dzień powstania niniejszego artykułu nie istniało w odniesieniu do wskazanej kwestii. Sama praktyka interpretacyjna Dyrektora KIS także jest bardzo uboga. Stawia to podatnika w trudnej sytuacji, gdyż jeśli dotyczy go analizowane zagadnienie, powinien samodzielnie występować o wydanie interpretacji indywidualnej. Ewentualne zaniedbania w zakresie korekt zastosowanych ulg podatkowych po dniu zwrotu środków wpłaconych do banku z tytułu kredytu frankowego mogą narazić podatników nie tylko na konsekwencje podatkowe, lecz także na zarzuty natury karnoskarbowej. W tym miejscu zasadne wydaje się postawienie pytania, czy z uwagi na powszechność problemu frankowego administracja skarbową nie powinna przeprowadzić szeroko zakrojonych działań informacyjnych na temat chociażby wpływu unieważnień kredytów frankowych na zastosowanie ulg w podatku dochodowym od osób fizycznych. Można bowiem założyć, że wiedza związana z tym zagadnieniem nie jest wśród podatników powszechna.

Wnioski

Podsumowując powyższe rozważania, należy wskazać, że kwestia prawnych skutków abuzywności umów o kredyt frankowy, także na gruncie prawa podatkowego, nie została w Polsce – w przeciwieństwie do kilku innych państw – uregulowana w sposób systemowy. Polski ustawodawca zamiast stworzyć kompleksową ustawę regulującą wskazaną kwestię, postanowił rozwiązać część problemów podatkowych związanych z kredytami frankowymi poprzez rozwiązanie *ad hoc*, polegające na zastosowaniu instytucji zaniechania poboru podatku określonej w Ordynacji podatkowej. Jakkolwiek doraźnie było to znaczące wsparcie dla kredytobiorców, to jednak sytuację tę należy uznać za niekorzystną dla pewności prawnej poszkodowanych w kryzysie frankowym. Rozporządzenie o zaniechaniu poboru podatku

⁴⁵ Wyrok NSA z dnia 8 sierpnia 2008 r., II FSK 740/07 [baza danych CBOSA].

ma charakter czasowy i przy braku odpowiedniej woli politycznej może nie zostać przedłużone. Godzi to w postulat pewności prawa. Kredytobiorca frankowy nie jest w stanie dzisiaj określić, czy jeżeli zawrze ugodę z bankiem w roku 2027, to będzie musiał zapłacić podatek od umorzonego kredytu, czy też nie. Taki stan niewiedzy może utrudniać proces zawarcia ugody, gdyż wysokość obciążeń podatkowych ma wpływ na żadaną w trakcie negocjacji kwotę. W przypadku nieprzedłużenia okresu, w którym pobór podatku został zaniechany, powstają również wątpliwości, czy sytuacja, w której kredytobiorca frankowy uzyskujący umorzenie kredytu na podstawie ugody z bankiem w 2026 r. nie będzie musiał ponieść ciężarów podatkowych, a kredytobiorca, który taką samą umowę zawrze w roku 2027, już będzie musiał zapłacić podatek. Zdaniem autora sprzeczna z zasadą sprawiedliwości jest także sytuacja, w której osoby uzyskujące umorzenie zobowiązania w wyniku ugody związanej z abuzywnością umowy kredytu walutowego mogą skorzystać z zaniechania poboru podatku, a osoby, które zostały poszkodowane poprzez klauzule abuzywne zawarte w umowach dotyczących innych zdarzeń i również zawarły z przedsiębiorcą ugodę, muszą od umorzenia swojego zobowiązania zapłacić podatek. Nasuwa się wówczas myśl, że jedyną cechą istotną różnicującą te dwie grupy poszkodowanych jest „medialność” problemów jednej z nich.

W ocenie autora każdy z kredytobiorców, których kredyt został umorzony w wyniku ugody, powinien, dokonując rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za rok umorzenia kredytu, dochować szczególnej staranności. Zanim zdecyduje się na niewykazanie w zeznaniu podatkowym przychodu z tytułu umorzenia kredytu, powinien przeanalizować swoją sytuację przez pryzmat warunków zaniechania poboru podatku wskazanych w rozporządzeniu. Ewentualne niewykazanie w deklaracji przychodu w sytuacji, gdy któryś z warunków z rozporządzenia nie został spełniony, może narażać podatnika na obowiązek zapłaty odsetek za zwłokę, przymusową egzekucję, a nawet na konsekwencje karnoskarbowe. W sytuacjach wątpliwych warto rozważyć wystąpienie o interpretację indywidualną. Kredytobiorca może posiłkować się również wyrokami i interpretacjami wydanymi w sprawach innych podatników, pamiętając równocześnie, że nie daje mu to mocy ochronnej, którą daje uzyskanie własnej interpretacji. Jeżeli chodzi o obszar otrzymania zwrotów kredytów od banków na mocy ugód lub unieważnienia umowy, to pozostaje on stosunkowo bezpieczny i nie rodzi istotnych wątpliwości. Zwroty takie, o ile będą mieściły się w kwocie pierwotnie zapłaconej przez kredytobiorcę z tytułu kredytu, pozostaną neutralne podatkowo. Podatnik musi być jednak świadomy istotnego wpływu takich zwrotów na zastosowaną uprzednio ulgę odsetkową i mieszkaniową. Praktyka organów podatkowych w tym zakresie jest niekorzystna dla podatników i zmusza do odwrócenia skutków uprzednio zastosowanych ulg. Równocześnie problematyka

wpływu unieważnień lub umorzeń kredytów frankowych na wspomniane ulgi nie była na dzień powstania niniejszego artykułu poruszana w orzecznictwie sądów administracyjnych. Podatnik, w przypadku rozbieżności własnego stanowiska ze stanowiskiem fiskusa, powinien zatem zastanowić się nad możliwością wejścia w spór sądowy z organami podatkowymi. Będzie wymagało to z jego strony odpowiedniej argumentacji, jednak część poglądów prezentowanych przez Dyrektora KIS, takich jak obowiązek doliczania do podstawy opodatkowania ulgi zastosowanej w latach, za które zobowiązanie podatkowe uległo już przedawnieniu, może budzić kontrowersje, a orzecznictwo może rozstrzygnąć je w sposób odmienny niż organy skarbowe.

Autor uważa, że obecne rozwiązania są niewystarczające. W miejsce systemowego aktu prawnego regulującego przedmiotowe zagadnienie zastosowano *ad hoc* instytucję zaniechania poboru podatku. Stosowane dotychczas rozwiązania nie spełniają postulatu pewności prawa, charakteryzują się nietrwałością, a dodatkowo są w pewnym stopniu niesprawiedliwe względem ofiar nadużyć rynkowych ze strony przedsiębiorców o mniejszym znaczeniu w debacie publicznej niż problem frankowy. Warto również zaznaczyć, że obecnie obowiązujące przepisy nie zawsze są jednoznaczne dla podatników. Często zmuszeni są oni wyjaśniać swoje wątpliwości poprzez wystąpienie o wydanie interpretacji indywidualnej. Na kanwie rozważanej problematyki sformułować można następujące wnioski *de lege ferenda*:

- 1) Z uwagi na skalę problemu kredytów frankowych i fakt, że większość związanych z nim wątpliwości i sporów rozwiązywana jest w praktyce stosowania prawa, należy uchwalić ustawę, która kompleksowo ureguluje wszystkie skutki abuzywności umów frankowych, zarówno na gruncie prawa prywatnego, jak i podatkowego. Jest to zbyt istotne zagadnienie, aby mogło być regulowane poprzez akty temporalne, sądowe lub administracyjne, gdyż z definicji są one mniej trwałe niż ustawa i zagrażają urzeczywistnieniu postulatu pewności prawa.
- 2) Za zasadne należy uznać wprowadzenie do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wyraźnej normy stanowiącej, że umorzenie zobowiązań w wyniku ugód zawartych w związku z abuzywnością postanowień umownych powoduje powstanie przychodu podatkowego zwolnionego z opodatkowania. Uregulowanie to obejmie wszystkie przypadki poszkodowania osób fizycznych przez klauzule abuzywne, nie tylko te związane z kredytami walutowymi, a co za tym idzie będzie odzwierciedlało fundamentalną dla demokratycznego państwa prawnego zasadę sprawiedliwości.

Kwestia kredytów frankowych wymaga pilnych zmian legislacyjnych celem zapewnienia sprawiedliwości i pewności prawnej wszystkim zainteresowanym. Konieczna w tym względzie jest oczywiście odpowiednia wola polityczna. Problem frankowy jest o tyle skomplikowany, że przygotowane rozwiązania mogą rodzić sprzeczny rozma-

itych grup interesów. Z jednej strony duża grupa wyborców, jakimi są kredytobiorcy frankowi, chce korzystnego dla siebie rozwiązania. Z drugiej strony banki chcą w jak najmniejszym stopniu ponieść koszt kryzysu frankowego. Dodatkowo administracja skarbową nie chce, aby przyjęte rozwiązanie wpłynęło negatywnie na budżet państwa. Wreszcie istnieje spora grupa obywateli, którzy uważają frankowiczów za „samiych sobie winnych” i nie chcą, aby państwo okazywało im szczególne wsparcie, podczas gdy o wiele mniej „medialnych” grup poszkodowanych różnego rodzaju kryzysami tego wsparcia nie otrzymuje. Zmiany legislacyjne w omawianym zakresie, obejmujące zarówno zagadnienia prywatnoprawne, jak i publicznoprawne, powinny przebiegać przy szerokim udziale konsultacyjnym organizacji reprezentujących kredytobiorców, przedstawicieli banków oraz Ministerstwa Finansów. Pamiętać należy, że już od dawna wysuwane są postulaty doktrynalne, zgodnie z którymi rozwiązanie „problemu frankowego” powinno odbywać się przy uwzględnieniu zasad równego traktowania podmiotów znajdujących się w tożsamej lub zbliżonej sytuacji, ograniczonego zaangażowania środków finansowych pochodzących ze źródeł publicznych oraz wzięciu pod uwagę ryzyka rynkowego związanego z kredytami frankowymi⁴⁶. Za cenny przyczynek do opracowania konkretnych rozwiązań legislacyjnych w zakresie kwestii podatkowych posłużyć mogą problematyczne zagadnienia podnoszone przez podatników we wnioskach o wydanie interpretacji indywidualnych. Warto bowiem, by tam, gdzie przepis nie jest do końca jasny lub jego wykładnia prowadzi do kilku przeciwnych rezultatów, ustawodawca doprecyzował go i określił jego autorytatywne rozumienie. Sytuacja, w której dane rozwiązanie wynika z ustawy, jest sytuacją lepszą z punktu widzenia postulatu pewności prawa niż sytuacja, gdy z kilku możliwych rezultatów wykładni wybrany zostanie jeden w drodze wydania przez Dyrektora KIS interpretacji indywidualnej. Oczywiście nie każda wątpliwość podatnika może być rozstrzygana poprzez nowelizację lub wprowadzenie nowego przepisu, gdyż system prawny nie może być nadmiernie kazuistyczny. Tam jednak, gdzie wniosków o interpretację indywidualną w danym zakresie podnoszonych jest dużo, jak chociażby w odniesieniu do wpływu umorzenia kredytów frankowych na ulgi w podatku dochodowym i skutkują one tym, że *de facto* niejasność w systemie prawnym rozwiązuje organ interpretacyjny, powinna nastąpić interwencja ustawodawcy. W procesie nowelizacji przepisów i realizacji wskazanych postulatów *de lege ferenda* analizie poddany musi być wpływ tych zmian na stabilność systemu finansowego. Niewątpliwie zwolnienie umorzenia zobowiązań wynikających z umowy zawierającej klauzulę abuzywną z opodatkowania podatkiem PIT przełoży się negatywnie na wysokość wpływów budżetowych. Oszacowanie dokładnego kosztu dla budżetu

⁴⁶ Z. Kuniewicz, Z. Ofiarski, *Problem dopuszczalności przekształcenia...*

wymagałoby przeprowadzenia badań ilościowych. Być może warto przerzucić na przedsiębiorcę zawierającego z konsumentem umowę o charakterze abuzywnym ciężar zapłaty podatku od późniejszego umorzenia zobowiązania z tytułu tej ugody na wzór sytuacji, która funkcjonuje obecnie w przypadku nielegalnego zatrudnienia pracownika, kiedy to pracodawca zobowiązany jest uregulować obciążenia publiczno-prawne od wypłaconego w nieprawidłowy sposób wynagrodzenia. Rozwiązanie to zabezpieczając interes konsumenta, równocześnie zabezpieczałoby interes fiskalny państwa. W przypadku jednak konkretnego zjawiska kredytów frankowych należałoby odpowiedzieć sobie na pytanie, czy przerzucenie ciężaru podatkowego na banki nie stanowiłoby zagrożenia dla stabilności i wypłacalności systemu bankowego. Ewentualne zakłócenia w tym systemie byłyby ogromnym zagrożeniem dla milionów obywateli. I chyba właśnie ze względu na interes publiczny to jednak państwo musi wziąć na siebie przynajmniej część odpowiedzialności finansowej za zaistniałą sytuację. Szczegółowe skutki konkretnych rozwiązań można jednak ocenić jedynie na podstawie badań z obszaru nauk ekonomicznych, których przeprowadzenie powinno być elementem konsultacji i procesu przygotowania rozwiązania systemowego.

Zaprezentowana w artykule ocena dotyczy jedynie części problemów, jakie w praktyce stosowania prawa rodzą konsekwencje abuzywności kredytów frankowych. Jako szczególnie istotny obszar dalszych badań należy wskazać przeprowadzenie analizy problemów podatkowych związanych z tym zjawiskiem występujących po stronach banków. Ich omówienie przekraczałoby jednak ramy niniejszego artykułu, a z pewnością stanowić będzie ważny obszar dalszych badań.

Bibliografia

- Bartosiewicz A., Kubacki R., *PIT. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2015.
- Chybiński R., *Kredyty frankowe – dura lex, sed lex?*, Przegląd Prawa Publicznego 2021, nr 7–8.
- Ciepla H., *Dochodzenie roszczeń z umów kredytów frankowych. Praktyka, orzecznictwo, pytania i odpowiedzi*, Warszawa 2021.
- Jurkowska-Zeidler A., *Pytania i problemy*, w: *Fascynujące ścieżki filozofii prawa 2*, red. J. Zajadło, K. Zeidler, Warszawa 2021.
- Keler G., *Konsekwencje podatkowe umorzenia wierzytelności z tytułu kredytu zaciągniętego przez osobę fizyczną na własne cele mieszkaniowe*, Monitor Prawa Bankowego 2022, nr 9.
- Kowalewska E., *Splata kredytów denominowanych lub indeksowanych w walucie innej niż waluta polska*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2017, nr 5 (89).
- Koźmiński K., *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach kredytów frankowych – uwagi krytyczne*, *Europejski Przegląd Sądowy* 2024, nr 4.

- Kuniewicz Z., Ofiarski Z., *Problem dopuszczalności przekształcenia kredytu denominowanego lub indeksowanego do waluty obcej w kredyt w walucie polskiej z uwagi na abuzywność klauzuli walutowej (uwagi na tle relacji art. 69 PrBank do art. 3851 § 2 KC)*, w: *Życie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe na tle orzecznictwa TSUE*, red. M. Romanowski, 2017 [wyd. el. Legalis].
- Łętowska E., *Co ujawnia dyskurs o kredytach frankowych, czyli o świadomym i nieświadomym uwikłaniu prawników*, Europejski Przegląd Sądowy 2020, nr 4.
- Marciniuk J., *Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz*, wyd. 18, Warszawa 2017.
- Pogroszewska M., Krupa-Dąbrowska R., *Frankowiczom grozi wysoki podatek za zwrócone odsetki*, <https://www.prawo.pl/podatki/czy-przy-zwrocie-odsetek-od-kredytu-frankowego-trzeba-zwracac-ulge-odsetkowa,529957.html> [dostęp: 24.06.2025 r.].
- Spyra T., *Orzecznictwo austriackiego Sądu Najwyższego (OGH) w sprawach kredytów frankowych*, Monitor Prawa Bankowego 2024, nr 9.
- Węgrzynowski Ł., *Wadliwość umowy kredytu frankowego*, Przegląd Prawa Handlowego 2021, nr 4.